

Ljudima treba vjerovati

razgovor s **Goranom Golovkom**, intendantom Hrvatskog narodnog kazališta u Splitu vodio **Matko Botić**

Goran Golovko kao da se cijelim svojim umjetničkim djelovanjem spremao za poziciju prvog čovjeka središnje splitske kazališne kuće. Redatelj, pedagog i sveučilišni profesor koji je najveće uspjehe ostvario upravo u rodnom Splitu, prošao je put od dramskog pedagoga i umjetničkog voditelja u tamošnjem Gradskom kazalištu mladih do redatelja uspješnih predstava na Splitskom ljetu i na pozornici Hrvatskog narodnog kazališta, okušavši se u međuvremenu i kao predavač na Umjetničkoj akademiji u Splitu te kao ravnatelj Drame splitskog HNK-a. Istinski insajder, potanko upoznat s osobitošću i odlikama splitskog kazališnog života, na mjesto intendant dolazi u zlo doba: nagomilani dugovi, stagnacija umjetničke vizije prethodnih intendantura, tinjajuća napetost između Grada i Ministarstva kulture, samo su dio brojnih problema koje je zatekao u teatru. Golovko je, unatoč svemu, na intendantsku stolicu prošlog prosinca zasjeo poput šerifa Willa Kanea iz starog Zinnemanova filma: situacija je izgledala prilično beznadno, ali on se, sudeći po učestalim intervjuima, nije namjeravao predati bez borbe. Šest mjeseci nakon imenovanja, stvari ipak izgledaju mrvicu optimističnije: sukob s Ministarstvom kulture oko moguće dvojne uprave Splitskog ljeta okončan je uspješno, a do Zagreba polako počinju dopirati i glasovi o dobrim predstavama u kojima, uz poznate splitske glumce, igraju i nova, mlada lica.

Tvoj dolazak na intendantsko mjesto splitskog HNK-a, u skladu s vremenom i društvenim prilikama, popravljen je, prije svega, nezavidnim analizama i prognozama financijskog stanja. Kada si u prosincu 2014. stupao na dužnost, dao si naslutiti da, najblaže rečeno, kazalište financijski ne stoji najbolje. Kakva je situacija pola godine kasnije, nazire li se svjetlo na kraju tunela?

Odmah na financije! Ok, evo ponovit ću kao papiga, mnogi me pitaju to isto: ukupan preneseni dug iz prethodnih godina iznosi dva milijuna i šesto tisuća kuna, a akumulirani dug iz 2014. je milijun i sto tisuća. Da je kojim slučajem iznos sredstava iz Ministarstva kulture i Grada Splita prošle godine bio na razini 2013., splitski HNK ne bi uopće gomilao nove gubitke. U međuvremenu smo uspjeli poboljšati vlastite prihode, povećati broj gledatelja i prodanih karata, smanjiti programske troškove, ali naslijedeći dug još uvijek nam je uteg oko vrata. Gospodarska situacija u Splitu takva je kakva jest, Grad izvršava vlastite obveze prema Kazalištu, ali u rokovima koji ne garantiraju svakodnevno likvidno poslovanje. Usprkos svim problemima i zloglukim prognozama, situacija je puno bolja nego prije šest mjeseci.

Stanje je teško u svim kazališnim kućama, sve strategije spajanja kraja s krajem u financijskom smislu

svode se na trenutačno krpanje rupa. Vidiš li ikakvu mogućnost dugoročnije strategije oporavka nacionalnih kazališta u Hrvatskoj?

Mislim da mora doći do sustavnih promjena u funkcioniranju velikih kazališnih institucija. Te ustanove troše previše novca koji više nema tko osigurati, i takva situacija je dugoročno neodrživa.

Na što misliš kad spominješ sustavne promjene?

Na naznake koje dobivamo, više-manje neformalno i *diminim signalima*, da u bliskoj budućnosti ne možemo računati u stalnom angažmanu na obimne umjetničke ansamble i opsežan i skup *hladni pogon*. Drugim riječima, morat ćemo se prilagoditi uvjetima tržišta. Zvuči surovo jer i jest tako – socijalna sigurnost na koju smo navikli više, našalost, nije zaštićena društvena vrijednost.

Kad si preuzeo dužnost intendanta, spominjao si u intervjuima racionalizaciju poslovanja, preraspodjelu rada unutar kuće, ukoliko, nužno reorganizacije nekih aspekata funkcioniranja HNK-a u Splitu. Je li prošlo premalo vremena za pitanje o rezultatima provedbe tih najava?

Drastično smo smanjili produkcijske troškove, oni su pali za dvadeset i pet posto, što je značajna ušteda. Što se preraspodjele radnih mjesta tiče, i dalje smo vezani zakonodavstvom i kolektivnim ugovorima koji za radnike u kulturi Grada Splita vrijede do veljače 2016. godine. Do tada možemo planirati, pregovarati sa sindikatima, radničkim vijećem i drugim ustanovama u kulturi Grada Splita, kako bi poslovanje unutar kuće ustrojili na najracionalniji mogući način.

Spominješ prilagođavanje uvjetima tržišta. Što to konkretno znači, primjerice, kada govorimo o programskim smjernicama? Očekuje li nas potpuna komercijalizacija sadržaja?

U Europi postoje nacionalne kazališne kuće u kojima umjetnici potpisuju ugovore na šest mjeseci, godinu ili dvije. Socijalne sigurnosti u kojoj je umjetnik stupanjem u stalni radni odnos egzistencijalno namiren za cijeli život sigurno u budućnosti neće biti, ali moraju postojati mehanizmi u kulturnoj politici koji jamče estetsku izvr-

snost nacionalnih i gradskih teatar. Treba provesti jasnu polarizaciju te razlučiti djelatnost komercijalnih kazališnih kuća od umjetničkih, inovativnih teatar koji propituju duh vlastitog vremena.

Na recentnim predstavama, ali i u ansamblu ovogodišnjeg Splitskog ljeta može se primijetiti nekoliko novih, mladih lica, mahom friških diplomanata splitske Umjetničke akademije. Jesu li ti mladi glumci samo gostujući umjetnici, ili su stvoreni uvjeti da se splitski ansambl trajno proširi novim imenima?

Dok sustav funkcionira ovako kako funkcionira, trudimo se od njega uzeti ono što možemo za dobrobit kazališta. Naš dramski ansambl nije brojao kao prije tridesetak godina, ali u Splitu već deset godina djeluje Umjetnička akademija s Odjelom za kazališnu umjetnost i naša je odgovornost njegovati te mlade snage, pružiti im priliku da pronađu svoju nišu unutar izvedbenih umjetnosti. Naravno, to što je netko završio akademiju ne znači nužno da će odmah naći zaposlenje, ali kako u teatru ima neke nedokučive metafizike, tako ja vjerujem da kazalište samo odabire svoje ljude. Uspjeli smo ih zaposliti nekoliko, dijelom u stalnom angažmanu, dijelom preko programa stručnog osposobljavanja, a u odabiru smo se vodili željom da pružimo šansu onima koji najviše *grizu*, koji su spremni na umjetnički eksperiment, za koje mislimo da će vrlo brzo postati značajnim čimbenicima u kazališnom životu Splita, ali i šire. U ansambl su tako ušli Maro Nejašmić Banić, Petra Kovačić, Pere Eranović i Nikša Arčanin, a na shemu stručnog osposobljavanja bez zasnivanja radnog odnosa primljeni su Bojan Brajčić, Danijela Vuković, Duje Grubišić i Sara Ivelić.

Što je s „jakom figurom glumca srednjih godina“, koju si apostrofirao kao nužnost dovođenja u ansambl kada si stupao na dužnost?

Svi će se ravnatelji kazališta složiti da je najteže naći iznimno kvalitetnog glumca srednjih godina, pa je tako bilo i u našem slučaju. Razmišljali smo intenzivno o takozvanom *jakom srednjaku*, vodili smo i vrlo konkretne pregovore s umjetnicima koji nisu iz Splita, ali našalost prevagnula je činjenica da su svi oni već izgradili vlastite karijere u drugim sredinama, mahom u Zagrebu. Umjesto jed-

nog glumca srednjih godina naposljetku smo odlučili angažirati dva vrlo mlada jer smo shvatili da unutar ansambla imamo glumce koji upravo ulaze u svoje tridesete te se pretpostavlja da uskoro mogu preuzeti zahtjevnije uloge od dosadašnjih. Dakle, okrenuli smo se vlastitim snagama. Da smo ovoga ljeta radili *Mletačkog trgovca* u režiji Aleksandra Ogarjova, od čega smo morali odustati zbog nedovoljne financijske podrške Ministarstva kulture, u glavnoj bismo ulogi imali gostujućeg glumca tih godina i tog kapaciteta. Možda bi on nakon odigranog *Shylocka* poželio trajno ostatu u Splitu...

Otkazivanje Mletačkog trgovca tek je završni akord velikog sukoba u kojem si bio predstavnik jedne zaraćene strane. Naime, ti si prvi splitski intendant u novijoj povijesti koji se za vodstvo Splitskog ljeta morao izboriti, u punom smislu te riječi: ministrica kulture proglasila je ravnateljicom tog respektabilnog festivala glumicu Senku Bulić, usprkos činjenici da Splitsko ljetno nije samostalan pravni subjekt i da su svi prethodni intendant i splitskog kazališta, osim Duška Mucala, ujedno bili i ravnatelji festivala. Kako nakon te borbe i nakon ostavke ministrice Andreje Zlatar Violić, izgleda suživot bivših protivnika, odnosno Hrvatskog narodnog kazališta pod tvojim vodstvom i Ministarstva kulture?

Recimo da smo sada u korektnim odnosima.

Planira li se izmjena zakonskog okvira koji bi osiguravao da se takva zavrzlama više ne može dogoditi? Festival je izgubio egidu nacionalnog...

Pravilnik o Splitskom ljetu sada je u rukama Grada Splita. Po tome pravilniku Grad, odnosno Hrvatsko narodno kazalište u Splitu ima autonomiju nad Splitskim ljetom, a Ministarstvo kulture više nema obvezu financiranja programa *naslijepo*. Zbog statusa festivala od nacionalnog značaja, u prošlosti je Splitsko ljetno, uz još neke festivale toga ranga, na prazne prijavnice dobivalo određena financijska sredstva. Ubuduće će vodstvo Splitskog ljeta morati s pojedinim projektima izlaziti pred Nacionalno vijeće za kazališnu i glazbeno-scensku umjetnost. U svemu tome, važno je napomenuti da status manifestacija od nacionalnog značaja u kulturi nije definiran nikakvim zakonom, već internim pravilnikom Ministarstva kul-

ture, i upravo je nedostatak legislativne uzrok svim problemima oko Splitskog ljeta. Ne postoje jedinstveni kriteriji, pa ni standardna demokratska praksa odlučivanja u kulturi. Nadam se da će već ovaj saziv Ministarstva započeti s procesom usklađivanja kriterija, koji će jednako važiti za sve festivale od nacionalnog značaja, i da će Splitsko ljetno biti jedan od njih. Mislim da treba financirati kvalitetne programe, a ne nužno imena ljudi koji stoje iza tih programa. Samo tako možemo izbjeći političko kadrovanje, nepotističko pogodovanje i funkcioniranje po sistemu *ti meni – ja tebi*.

Kažeš da su odnosi korektni, ali ste ipak bili primorani otkazati Mletačkog trgovca zbog iznimno male dotacije Ministarstva kulture?

Sloboda ima svoju cijenu, a mi smo svoju skupo platili. Vjerujem da će sve to izgledati puno optimističnije za nekoliko mjeseci.

Hoće li se i program Splitskog ljeta morati mijenjati u skladu s vremenom i financijskim prilikama? Kako vidiš tu važnu kulturnu manifestaciju u sljedećih deset godina?

Festival ne smije biti zaustavljen u vremenu i izgledati onako kako je izgledao prije trideset ili pedeset godina. On mora biti živ, propulzivan, dinamičan, uključiti u vlastito djelovanje i nezavisnu umjetničku scenu, ali i raditi na produbljivanju odnosa grada i festivala – to naravno iziskuje suradnju s Gradom Splitom i stvarateljima njegove kulturne politike. Opera na Peristilu mora postojati, ali je šteta da je gleda uvijek istih šezdesetak splitskih obitelji koji su stalni pretplatnici, treba je približiti novim generacijama, turistima i svim putnicima namjernicima. I mi u kazalištu znamo upasti u zamku da repertoar kroyimo po nekim, recimo to tako, elitističkim mjerilima. Predstava *Nevidljivi grad* Olje Lozice, koja se upravo priprema, pokušaj je da poništimo taj elitistički duh Splitskog ljeta. Predstavu će gledati ljudi koji plate ulaznice, ali neće biti nemoguće pratiti je i onima koji se slučajno nađu u kalama i ulicama kvarta Lučac za vrijeme izvedbe. Nije nam namjera blokirati dio grada za vrijeme trajanja festivala, već se uklopiti u prostor i na neki način surađivati s gradanima u procesu nastanka predstava.

Izvanredni si profesor i bivši prodekan na splitskoj Akademiji, a pedagoškim radom baviš se i puno duže, od studija za mladež u splitskom Gradskom kazalištu mladih. Pretpostavljam da imaš dobar pogled na mlade koje zanima teatar – kakve su im mogućnosti u Splitu i mogu li uopće preživjeti od vlastitog posla bez stalnog angažmana ili preseljenja u Zagreb? Kakav je splitski kazališni život mimo Hrvatskog narodnog kazališta?

S izborom novog ravnatelja u Gradskom kazalištu mladih tamo počinju puhati novi, svježiji vjetrovi, čini mi se da će tamošnji program ubuduće biti vidljiviji, prezentniji na kulturnoj mapi Splita. Gradsko kazalište lutaka već se godinama jako dobro drži, kako u klasičnom lutkarskom repertoaru, tako i u zanimljivim estetskim iskoracima prema nekim novim, ne samo lutkarskim izvedbenim praksama. Tamo rade zanimljivi, mladi redatelji i autorski timovi, pa mislim da je Gradsko kazalište lutaka važno središte za razvoj mladih glumaca. Elvis Bošnjak u PlayDrami također nema problema s prepoznavanjem novih talenata s kojima često surađuje. Prema tome, u gradu se ipak nešto zbiva. Vjerujem da će se mladi umjetnici i sami početi organizirati, i tako do kraja odvrnuti kreativne ventile u vlastitom glumačkom sazrijevanju. Sada se u Dalmaciji i Splitu teško može dogoditi premijera neke predstave, opere, bilo kakva izložba ili koncert, a da u tome nema prste netko s Umjetničke akademije u Splitu – ona je relevantan čimbenik našega kulturnog života.

Split je po mnogočemu poseban grad: s jedne strane bogata kazališna tradicija i upućena publika, a usprkos tome moguće je bilo da intendantom nacionalne kuće postane komercijalist i pjevač zabavne glazbe kojomu je najveća preporuka za tu funkciju činjenica da se rodio blizu teatra.

Nije to samo splitska ekskluziva. Krajem osamdesetih gledali smo film Petera Greenewaya *Kuhar, lopov, njegova žena i njezin ljubavnik*, s radnjom smještenom u bliskoj budućnosti u kojoj su na vlasti ljudi koji imaju novaca, ali nemaju nikakvo obrazovanje i kulturu. Ono što nam je tada izgledalo kao znanstvena fantastika, nakon nekog

vremena osjetili smo na vlastitoj koži. Ako je jedan Britanac radio film o tome krajem osamdesetih, ne vidim razloga da se imputira da je to posebnost Splita i ovog vremena.

Gledajući prvih šest mjeseci tvoga mandata, primjetno je u dramskom repertoaru sve više premijera koje uključuju neku vrst estetike rizika. Rene Medvešek počeo je raditi lvišćev *Sunčani grad*, a premijeru je dočekao kao redatelj Schimmelpfennigova *Idomeneja*. Redateljsku priliku pružio si i mlađem glumcu iz ansambla, kojemu je to prva režija u životu...

Mislim da bez estetike rizika nema dobrog teatra. Specifičnost Splita jest da Hrvatsko narodno kazalište mora pokriti široki dijapazon estetskih stremljenja, od operete do eksperimentalne drame – tu nema specijaliziranih teataru poput zagrebačke *Komedije* ili *Kerempuha*. Mislim da splitskoj publici treba znati dozirati te inovativne strategije, ne treba ići metodom *šake u stomak*. Ispostavilo se, na sreću, da su ovi pomaci koje smo do sada napravili postigli zapažen uspjeh i izazvali nepodijeljenu podršku, pa mislim da možemo i ubuduće nastaviti takvim smjerom. U repertoaru će se voditi računa o balansu između onoga što Split voli i očekuje te onoga što će za Split biti iznenađenje.

Medvešekov projekt bio ti je prva velika dramska premijera. I odmah šok, redatelj nakon dugotrajnog rada na jednome dramskom tekstu dolazi s idejom da prekine posao i u kratkom vremenu postavi nešto sasvim drugo. Pretpostavljam da ti nije bilo lako...

Pa i jest i nije. Ljudima treba vjerovati, ili se ne može živjeti. Ja sam vjerovao njegovom kazališnom osjećaju i intuiciji, i shvaćao sam zašto se cijelo njegovo umjetničko biće opire jednom materijalu i priželjkuje drugi. Pritom, rad na *Sunčanom gradu* poslužio je kao jako dobar temelj i uvod u postavljanje *Idomeneja*, pa se i s te strane sve posložilo u jedan uspješan i temeljito promišljen projekt. Bio je to, naravno, repertoarni rizik, u koji smo ušli svjesno, ali nisam se puno brinuo. Već sam rekao, ljudima treba vjerovati.

Iza tebe je prva polusezona u kojoj si realizirao i neke naslijeđene projekte, pred tobom je prvo Splitsko ljeto koje si pripremao u žurbi, nakon mnogo neizvjesnosti. Kakvi su dramski planovi za prvu cjelovitu sezonu, nakon ljetne stanke?

Najavljeni program će se, s obzirom na to da je Splitsko ljeto pod našom ingerencijom, neznatno modificirati, tako što ćemo neke naslove iz sezona promovirati u festivalske projekte. Ono što mogu sada obećati jest praizvedba komada *Kašeta brokava* Elvise Bošnjaka, bazirana na motivima Shakespeareova *Kralja Leara* s podnaslovom *Mali Lear iz Velike Varoši*. Planiramo i *Dom Bernarda Albe* Federica Garcije Lorca, *Šest lica traži autora* Luigijsa Pirandella, *Mali bračni zločin* Erica-Emmanuela Schmitta... Što se tiče imena redatelja i autorskih timova, veselim se suradnji s Nenni Delmestre, Anicom Tomić i Jelenom Kovačić, ponovno s Oljom Lozicom, a u narednim sezonama kao redatelje vidjet ćemo između ostalih i Janusza Kicu, Jerneja Lorencija i Andrasa Urbana, dakle umjetnike koji se hrabro hvataju ukoštac s umjetničkim izazovima. Kazalište, na kraju krajeva, mora na neki način i provocirati javnost i postavljati važna društvena pitanja, a redatelji koje spominjem sposobni su raditi i jedno i drugo, pritom nikad ne zanemarujući visoku razinu umjetničke vizije.

